

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
доктора економічних наук, професора,
ЛЯХОВИЧ Галини Іванівни
на дисертаційну роботу
ЖЕЛІЗКО Юлії Михайлівни на тему:
«Контроль за переміщенням товарів (технологій) подвійного
використання», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі
знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 071 «Облік і
оподаткування»

1. Актуальність теми дисертації, зв'язок із науковими програмами, темами.

Актуальність дисертаційного дослідження Желізко Ю.М. зумовлена тим, що товари (технології) подвійного використання займають особливе місце на перетині економічних інтересів, безпекових пріоритетів та міжнародних зобов'язань України. У сучасних умовах вони одночасно виступають драйверами технологічного розвитку, джерелом доданої вартості та конкурентоспроможності на зовнішніх ринках, з одного боку, і потенційним інструментом нарощування воєнного потенціалу держав-агресорів та недержавних факторів – з іншого. Це надає проблематиці контролю за переміщенням товарів (технологій) подвійного використання критичного значення, оскільки будь-які прогалини у відповідній системі можуть мати як економічні, так і суто безпекові наслідки.

Для України, яка протистоїть повномасштабній збройній агресії та водночас декларує незворотність європейської та євроатлантичної інтеграції, питання експортного контролю й, зокрема, контролю за переміщенням товарів (технологій) подвійного використання виходить за рамки вузько технічної тематики і стає складовою ширшої політики економічної та оборонної безпеки. Підвищені вимоги з боку міжнародних партнерів щодо прозорості ланцюгів постачання, дотримання режимів нерозповсюдження, посилення санкційного тиску на державу-агресора зумовлюють необхідність оновлення національного законодавства, інституційної архітектури контролю та практик взаємодії державних органів із бізнесом. На цьому тлі актуальною є наукова постановка питання не лише про формальне виконання міжнародних зобов'язань, а й про побудову ефективної, ризик-орієнтованої системи контролю, здатної запобігати обходу обмежень через треті країни, посередницькі структури, «сіру» логістику тощо.

Дисертаційна робота Желізко Ю.М. фокусується саме на цих аспектах: авторка аналізує багаторівневу природу контролю за товарами (технологіями) подвійного використання, вивчає взаємодію міжнародних режимів, національних органів влади та внутрішніх систем контролю підприємств, досліджує деформації реалізації стимулюючих норм на мікрорівні, пропонує підходи до кількісної оцінки ефективності контролю й розробляє практичні рекомендації для державних інституцій та бізнесу. Такий підхід дозволяє розглядати тему дисертації не лише як актуальну в теоретичному сенсі, а як безпосередньо пов'язану з підвищенням стійкості національної економіки, захистом критичних технологій і зміцненням довіри з боку міжнародних партнерів, що повністю відповідає сучасним потребам України.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність.

Аналіз дисертації свідчить, що авторкою чітко сформульовано об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження; застосовано комплексний методологічний інструментарій; забезпечено логічну відповідність між поставленими завданнями, змістом розділів та висновками.

Інформаційна база дослідження є достатньою: використовуються законодавчі та нормативно-правові акти України й ЄС, міжнародні документи, статистика, дані підприємств, матеріали опитувань і власних аналітичних розробок. Це підвищує достовірність одержаних результатів.

Дисертаційна робота тісно пов'язана з темою держбюджетної роботи Центральноукраїнського національного технічного університету за темою: «Методологія та організація обліку, аналізу і контролю в галузях економіки» (номер державної реєстрації № 0122U201153) та тематичним планом науководослідних робіт економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, зокрема в рамках теми «Тренди розвитку підприємництва в Україні за умов європейського вибору» №16КФ040-06, у межах яких досліджено тенденції розвитку підприємництва, інституційне середовище контролю, методи підвищення ефективності контролю за товарами (технологіями) подвійного використання. Це забезпечує системний характер поданого дисертаційної роботи.

Рекомендації та пропозиції дисертації мають практичний характер і можуть бути застосовані у діяльності органів державної влади, суб'єктів підприємництва, освітніх і наукових установ, що засвідчено Головним управлінням контррозвідувального забезпечення об'єктів критичної інфраструктури та протидії фінансуванню тероризму Служби безпеки України

(акт вих. № 5/7/4/3-8757 від 31.03.2023), Комітетом Верховної Ради з питань національної безпеки, оборони та розвідки (акт вих. № 1422\Р-120723 від 12.07.2023), Державним підприємством «Укроборонсервіс» (акт вих. № 29/6.1.1831 від 09.03.2021) та Публічним акціонерним товариством «Мотор Січ» (акт вих. № ГН-947 від 31.01.2023).

3. Наукова і практична цінність дисертації.

Наукова новизна дисертаційної роботи Желізко Ю.М. проявляється насамперед у комплексному баченні контролю за переміщенням товарів (технологій) подвійного використання як багаторівневої системи, що інтегрує міжнародні, національні та корпоративні механізми регулювання. Дисертантка не обмежується традиційним описом правових норм чи організаційної структури уповноважених органів, а пропонує аналітичну модель, у межах якої фактори наднаціонального, державного та мікрорівня розглядаються у взаємозв'язку й оцінюються за допомогою сучасного економіко-статистичного та економетричного інструментарію.

З теоретичного погляду значущим є розроблений здобувачкою підхід до оцінювання впливу інституційних, економічних та організаційних чинників на результативність контролю за товарами (технологіями) подвійного використання. На базі зібраних даних і залучення експертних оцінок побудовано багаторівневу модель, яка дозволяє виявляти «провали» в реалізації стимулюючих норм, фіксувати стійкість окремих бар'єрів та формувати висновки щодо узгодженості (або неузгодженості) дій різних секторальних груп. У цьому контексті новизна полягає не лише у використаному математичному апараті, а й у самій постановці задачі – переході від суто нормативного бачення контролю до його оцінки як динамічної системи, чутливої до змін інституційного середовища й поведінки суб'єктів господарювання.

Практична значущість одержаних результатів проявляється у спрямованості напрацьованих авторкою рекомендацій на реальні потреби органів державної влади та бізнесу. У роботі сформульовано пропозиції щодо вдосконалення інституційного механізму контролю за переміщенням товарів (технологій) подвійного використання, зокрема щодо доцільності створення спеціалізованого державного інституту у сфері контролю за озброєннями та товарами подвійного використання, окреслено напрями оптимізації взаємодії між наявними органами. Не менш важливими є рекомендації щодо побудови й розвитку внутрішніх систем контролю на підприємствах, які здійснюють операції з товарами (технологіями) подвійного використання: авторка пропонує структурні рішення, алгоритми ідентифікації ризикових операцій, підходи до використання

інструментів фінансового моніторингу. У сукупності це свідчить про те, що результати дисертаційного дослідження мають не лише теоретичну, а й прикладну цінність, можуть бути використані при формуванні державної політики та у практиці управління ризиками на рівні підприємств.

4. Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях.

Результати дослідження знайшли відображення у 17 публікаціях здобувачки, що охоплюють статті у фахових виданнях та матеріали науковопрактичних конференцій. У роботах за темою дисертації послідовно висвітлено основні теоретичні положення, окремі елементи запропонованого методичного інструментарію, а також прикладні рекомендації для суб'єктів експортного контролю та підприємств. Це дає підстави стверджувати, що ключові результати дисертації пройшли наукову апробацію та мають достатній рівень оприлюднення відповідно до вимог МОН України.

5. Зауваження та побажання.

Погоджуючись із актуальністю теми та значущістю одержаних результатів, вважаємо за доцільне виділити кілька аспектів, що можуть бути предметом подальших роз'яснень:

1. У дисертації запропоновано низку алгоритмів організації контролю за товарами (технологіями) подвійного використання на підприємствах, включаючи запровадження внутрішніх процедур, «червоних прапорців», змін в організаційній структурі тощо. Водночас не до кінця зрозуміло, який мінімальний набір елементів системи вважається обов'язковим для підприємств різних масштабів (великих, середніх, малих).

2. В роботі обґрунтовано роль банківських та фінансових установ як додаткового етапу контролю за операціями з товарами (технологіями) подвійного використання. Однак залишаються відкритими питання щодо узгодження цього підходу з міжнародними стандартами фінансового моніторингу та ризиками надмірного ускладнення доступу до фінансування для легальних експортерів.

3. Під час опису порівняльного аналізу методичного інструментарію аналізу цільового використання товарів (технологій) подвійного використання у різних країнах доцільно було б чіткіше розмежувати, які елементи іноземного досвіду можуть бути прямо адаптовані в Україні, а які – лише частково або у довгостроковій перспективі.

4. Значну увагу в дисертації приділено побудові та застосуванню моделей оцінювання впливу окремих факторів на ефективність контролю за товарами (технологіями) подвійного використання на різних ієрархічних рівнях. Разом із тим, отримані кількісні результати, на мій погляд, потребують більш детальної інтерпретації саме з позицій практичного використання органами державної влади та підприємствами. Було б доцільно, зокрема, чітко показати, як зміна значущості того чи іншого фактору (інституційного, економічного, організаційного) має відобразитися на конкретних управлінських рішеннях: коригуванні нормативно-правових актів, зміні процедур ліцензування, перегляді пріоритетів у розподілі ресурсів контролюючих органів, трансформації внутрішніх регламентів підприємств. Корисним виглядав би, наприклад, окремий підрозділ або підсумкова таблиця, де для кожного ключового фактору, виявленого моделлю, були б наведені можливі сценарії управлінської реакції (для державних органів – один перелік заходів, для бізнесу – інший), із коротким поясненням, як це впливає з отриманих коефіцієнтів та статистичних оцінок. Додатковою перевагою стала б ілюстрація декількох умовних ситуацій (кейсів), у яких зміна значень факторів у моделі дозволяє обґрунтувати вибір того чи іншого варіанта політики або внутрішніх процедур. Така деталізація значно спростила б для сприйняття результатів моделювання та підбір конкретних дій і посилила б прикладну цінність виконаного авторкою економетричного аналізу.

6. Загальний висновок.

Узагальнюючи результати ознайомлення з дисертаційною роботою Желізко Юлії Михайлівни, слід констатувати, що вона є завершеним науковим дослідженням, у якому здійснено комплексне теоретико-методичне та прикладне опрацювання проблематики контролю за переміщенням товарів (технологій) подвійного використання в Україні. У роботі сформульовано та розв'язано важливе наукове завдання, пов'язане з підвищенням ефективності функціонування системи контролю за товарами (технологіями) подвійного використання в умовах зростання безпекових ризиків і поглиблення євроінтеграційних процесів.

Зміст дисертації відповідає заявленій темі, спеціальності та галузі знань, а одержані результати характеризуються науковою новизною, достатнім ступенем обґрунтованості та практичною спрямованістю. Структура роботи є логічною, виклад матеріалу – послідовним, висновки підтверджуються проведенням аналізом і розрахунками. Оприлюднення основних положень дисертації у наукових публікаціях та матеріалах апробації відповідає чинним вимогам щодо дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Враховуючи актуальність обраної тематики, науковий рівень виконаного дослідження, наявність елементів наукової новизни та практичної значущості, а також відповідність дисертації встановленим нормативним вимогам, вважаю, що Желізко Юлія Михайлівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування».

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, професор,
директор Івано-Франківського
навчально-наукового інституту менеджменту
Західноукраїнського національного університету

Галина ЛЯХОВИЧ

*Підписе доктора економічних наук, професора,
директора Івано-Франківського навчально-наукового
інституту менеджменту Західноукраїнського
національного університету, завіряю.
Спеціаліст І канцелярії доктори з унз
Фроменко О.В.*



ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 13:43:08 08.12.2025

Назва файлу з підписом: vidhuk_Halyna_Liakhovych.pdf
Розмір файлу з підписом: 184.3 КБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: vidhuk_Halyna_Liakhovych.pdf
Розмір файлу без підпису: 150.3 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ЛЯХОВИЧ ГАЛИНА ІВАНІВНА
П.І.Б.: ЛЯХОВИЧ ГАЛИНА ІВАНІВНА
Країна: Україна
РНОКПП: 2412203706
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 13:43:07 08.12.2025
Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер: 5E984D526F82F38F0400000078A2540186574106
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підписаний PDF-файл (PAdES)
Формат підпису: З повними даними для перевірки (PAdES-B-LT)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2025.08.25 13:00